

POSUDEK BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Folklorní podání o ruských samozvancích

Liubov Trebushkova

předkládané na Ústavu etnologie Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze

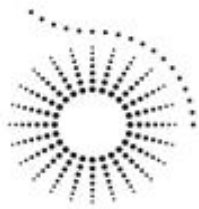
vedoucí práce: doc. PhDr. Bohuslav Šalanda, CSc.

Posuzovaná bakalářská práce se zabývá závažným a zajímavým tématem (nejen) ruských dějin, v domácím kontextu rozvíjeným (především, ale nejen) marxistickou historiografií a od 80. let 20. století i slovesnou folkloristikou; v obecném (především ruskojazyčném) akademickém diskurzu se ale samozřejmě jedná o zcela výjimečné téma analyzované a interpretované daleko širším spektrem přístupů (včetně sémiotických) celé řady historických, humanitních a sociálních věd. Bakalářskou práci charakterizuje v kontextu soudobých absolventských prací více než solidní teoretický základ, dostatečné množství vhodně využitě a kriticky interpretované sekundární, převážně zahraniční (ruskojazyčné a anglickojazyčné) odborné literatury, přiměřeně ambiciózní badatelský úkol, dostačující rozsah, dovedná strukturace a v neposlední řadě pečlivě zpracovaná formální stránka.

Obecnější výtky k jinak vysoce nadstandardní práci by mohla například směřovat k příliš obecně nastavenému výzkumnému tématu, které ze své podstaty pracuje především se sekundárními zdroji (popřípadě komentovanými folklorními edicemi) a vzhledem k své šíři a především inter- či transdisciplinárnímu záběru je možná vhodnější spíše pro práci diplomovou, či dokonce disertační. Musím zde zopakovat své přesvědčení, že folkloristika v domácím podání by mohla/měla u většiny výzkumných projektů (a u těch absolventských především!) začít pracovat na dílčí, většinou empirické úrovni jednotlivých prostorově i chronologicky jasně definovaných etnografických dat specifického výzkumného terénu, a teprve na základě jejich pečlivé dokumentace a analýzy postoupit na vyšší interpretační úroveň. V české etnologii probíhá tento proces paradoxně často zcela opačným směrem, a ústí (dokonce i na úrovni habilitačních prací) v ryze deskriptivně působící přehledové texty

Celetná 20, 116 42 Praha 1

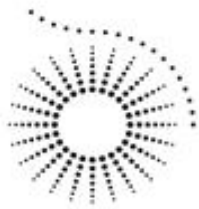
tel: 221 619 622, e-mail: ethno@ff.cuni.cz

sumarizující poznatky z běžně dostupné sekundární literatury (což ale zcela není případ posuzované práce, která samostatně analyzuje různé typy folklorních textů).

Další potenciální výtky by mohla směřovat k opomenutí některých obecných folkloristických teoretických a metodologických prací, především těch v českém a anglickém jazyce, které komentovaná edice *Česká lidová slovesnost* z pera folkloristy Bohuslava Beneše (1990) zastupuje jen nedostatečně (byť jde o práci z dobového hlediska na velice vysoké teoretické úrovni). Na druhou stranu vysoce oceňuji důraz kladený na přelomovou monografii ruského folkloristy Kirila Čistova z roku 1967 a sémioticky laděnou práci Borise Uspěnského z roku 1994; z obecného hlediska je pak nutné zdůraznit interpretační citlivost autorky práce pohybující se mezi krajními interpretačními póly, chápajícími samozvanectví buď jako projev radikální sociální utopie, nebo naopak konzervativní tradici lidového monarchismu, vycházející z jejího kritického registrování velkého množství klasické i zcela aktuální literatury k tématu. "Etnologickou" citlivost autorky pak dokazuje důraz kladený jak na (velice dovedně vybírané) prameny folklorní povahy, tak další etnografická data se vztahem k tradiční lidové kultuře (festivity, zvyky a obyčeje typu "hry na cara") a především interpretace obecnějších aspektů daného fenoménu (jeho "bachtinovský" karnevalový rozměr, souvislost s ambivalentními aspekty "dvojnictví" a "čarodějnictví", chápání samozvanectví jako "performance" či "ostenze" orálně tradovaných folklorních narativů), stejně jako důsledné vnímání samozvanectví nejen v jeho historickém a sociálním, ale především *kulturním* kontextu.

Z formálního hlediska lze (vedle minimálního množství stylistických neobratností) vytknout snad jen potenciální genologickou nepřesnost v anglickém překladu názvu práce uvedeném v abstraktu, který je přeložen žánrově dosti specificky jako *local legends (místní pověsti)*; českojazyčný termín *folklorní podání* by bylo možná přesnější přeložit podobně obecně laděným pojmem typu *oral narratives*. Otázkou (k potenciální diskusi u obhajoby) tak zůstává, zda lze folklorní podání o samozvancích skutečně žánrově definovat jako *místní pověsti* (tedy "grimmovské" *Ortsagen* vázané ke konkrétní lokalitě významné pro lokální komunitu); nebylo by možná více na místě jejich označení za *utopické pověsti/legendy*, *historické pověsti*, popřípadě kvůli jejich dobové aktuálnosti za *memoráty*, *fámy* či *současné*

pověsti (podstatnou část těchto termínů ostatně autorka ve svém textu, především v kapitole 6.1. *Žánry*, explicitně používá)?

Na druhou stranu oceňuji autorčinu jinak velice pečlivou práci s terminologií, znatelnou na mnoha místech textu, např. při volbě anglického spojení *self-appointed tsars* pro fenomén ruských samozvaných carů; autorka osvědčila i nadprůměrnou citlivost pro odlišování specifik historiografických, folklorních a literárních textů a jejich interpretací.

Závěrem je možné konstatovat, že práce – i přes výše zmíněné drobné výtky, míněné ovšem zcela pozitivně, jako pobídky k potenciální další badatelské práci na tomto poli – představuje cenný přínos dostatečné odborné úrovně pro domácí reflexi významného tématu, kterému nebyla (nejen) v domácí etnologii v posledních letech věnována taková pozornost, jakou si bezesporu zaslouží.

Z tohoto důvodu si dovoluji vyslovit hodnocení směřující k dostatečnému naplnění požadavků kladených na práce tohoto typu a na tomto základě její *doporučení k obhajobě ve stávající podobě s navrhovaným hodnocením velmi dobře až výborně (v závislosti na průběhu obhajoby)*.

V Praze dne 27. ledna 2015

PhDr. Petr Janeček, Ph.D.

Ústav etnologie

Filozofická fakulta

Univerzita Karlova v Praze